

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ Й ВИХОВАННІ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Рівне – 2024

УДК 37. 01: 316. 346. 2 (072)

Г-34

Рекомендовано до друку рішенням
Навчально-методичної комісії педагогічного факультету
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол №1 від 30.01.2024 р.).

Рецензенти: Коляда Н. М., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Сейко Н. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальних технологій Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Гендерний підхід в освіті й вихованні: навчально-методичний посібник (видання друге доповнене і перероблене) / автори-укладачі: **О. Б. Петренко, Л. М. Баліка, І. Ф. Петренко.** Рівне: РДГУ, 2024. 320 с.

У навчально-методичному посібнику представлені навчальні матеріали, методичні розробки практичних занять, тестові завдання з курсу «Гендерний підхід в освіті й вихованні». Практичний посібник адресований здобувачам, викладачам закладів вищої освіти, які читають гендерно-орієнтовані курси, учителям, вихователям, соціальним педагогам, практичним психологам, дослідникам і всім тим, хто цікавиться гендерними проблемами.

© Петренко О. Б., 2024

© Баліка Л. М., 2024

©Петренко І. Ф., 2024

©Рівненський державний гуманітарний університет, 2024

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Програма навчальної дисципліни «Гендерний підхід в освіті й вихованні».....	6
Практичне заняття № 1. Теоретичні основи гендерного підходу. Історичний екскурс в систему освіти й виховання дітей різної статі....	9
Практичне заняття № 2. Гендерна ідентичність особистості. Особливості гендерної ідентифікації на різних етапах вікового розвитку.....	17
Практичне заняття № 3. Тема: Гендерна соціалізація. Гендерні стереотипи у суспільстві, освіті й вихованні.....	28
Практичне заняття № 4. Тема: Гендерні відмінності і їх врахування в освіті й вихованні. Особливості навчання й виховання дівчат і хлопців.....	43
Практичне заняття № 5. Тема: Гендерний аналіз занять, уроків і виховних заходів. Гендер і робота педагогом.....	50
Короткий виклад основної інформації з курсу.....	80
Підсумкові тести з курсу «Гендерний підхід в освіті й вихованні».....	267
Питання гарантованого рівня знань.....	283
Термінологічний словник.....	285
Список рекомендованої літератури.....	317

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Гендерний підхід в освіті й вихованні» призначена для здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» Рівненського державного гуманітарного університету.

Зміст курсу орієнтований на забезпечення майбутніх магістрів знаннями щодо особливостей використання гендерного підходу в освіті й вихованні, а також на поглиблене усвідомлення гендерних проблем у контексті розвитку освіти.

Теоретичною основою курсу «Гендерний підхід в освіті й вихованні» є гендерний підхід як значуща складова особистісно орієнтованого підходу, що спирається на соціостатеві особливості хлопця/дівчини й вибудовує на підставі цього відповідний зміст, методи, форми навчання, спрямовані на створення сприятливого (гендерно комфортного) освітньо-виховного середовища з метою забезпечення розвитку особистості відповідно до її потенціалу.

Мета курсу: сформувати у здобувачів вищої освіти гендерну компетентність, уявлення про розвиток і становлення особистості дівчини й хлопця з погляду гендерного підходу, про гендерні відмінності й гендерні відносини між учнями; навчити використовувати гендерний підхід у повсякденній професійній діяльності педагога задля створення умов для формування культури поведінки дівчат і хлопців з урахуванням як їх статевої приналежності, так і вікових, індивідуальних, психологічних особливостей, їх культурного оточення й соціальних запитів.

Завдання курсу:

– розвивати у здобувачів усвідомлення понять «гендер», «гендерний підхід», «фемінний», «маскулінний», «андрогінний», «освіта й виховання», «гендерно чутливий»;

– надати здобувачам освіти системні знання в галузі гендерної складової освітнього процесу, уміння добирати

методи, форми, прийоми формування гендерно чутливого освітнього середовища;

- розкрити особливості педагогічної діяльності педагога під дією гендерних стереотипів при вихованні особистості учнів, а також сприяти розвитку усвідомлення здобувачами гендерного підходу й використання його в майбутній професійній діяльності;

- розкрити особливості гендерної освіти й виховання учнів, сформуванати навички гендерного аналізу в педагогічній діяльності;

- забезпечити подальший розвиток гендерно орієнтованої спрямованості, гендерної чутливості та гендерної толерантності у майбутніх педагогів у їх професійній діяльності.

Розуміння гендерних проблем, оволодіння основними положеннями гендерної концепції є актуальним завданням у сфері освіти й виховання молоді, а також у сфері підготовки педагогічних працівників, які професійно займаються проблемами формування гармонійно розвиненої особистості.

У межах курсу передбачені як традиційні лекційні, практичні заняття, так і виконання дослідницьких проєктів й проведення тренінгів. По закінченні семестру здобувачі здають залік.

У навчально-методичному посібнику представлені навчальні матеріали, методичні розробки практичних занять, тестові завдання з курсу «Гендерний підхід в освіті й вихованні». Практичний посібник адресований здобувачам, викладачам закладів вищої освіти, які читають гендерно-орієнтовані курси, учителям, вихователям, соціальним педагогам, практичним психологам, дослідникам і усім тим, хто цікавиться гендерними проблемами.

Навчальне видання

Навчально-методичний посібник

ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ Й ВИХОВАННІ

**Автори-укладачі:
Петренко О. Б., Баліка Л. М., Петренко І. Ф.**

Комп'ютерний набір та верстка: Бабяр А. А.

Підписано до друку: 30.01.2024
Тираж 100 прим.

Регіональний комплексний Науково-методичний
центр інноваційних технологій освітнього процесу
РДГУ, Україна, 33000,
м. Рівне, Пластова, 29
Тел. (0362) 63-33-34